

„Народ“ излази свакога дана по подне.

Штампариа се налази у Франковој улици бр. 20.

Власник КРСТА Љ. МИЛЕТИЋ

НАРОД

Рукописи се не враћају.

Огласи и белешке наплаћују се по погодби.

Редакција је у улици Франковој бр. 20.

Главни уредник ДРАГ. С. ГОГИЋ

Рад у Рајхстагу

Цирих, 14 септ

Данас у три сата отворена је прва седница Рајхстага. Доктор Михаелис изложио је парламенту политичку и војну ситуацију земље.

Папина нота прочитана је у целини и почеле су оштре дискусије између опозиције и социјалиста. Влада и канцелар нападани су врло жучно.

Канцелар је говорио расплинуто о предлозима за мир а о Белгији направио је само једну алузију. Алзас и Лорен није ни поменуо.

Цирих, 15 септ.

Сазнаје се из поузданог извора, да ће Немачка упути Папи накнадну ноту, у којој се говори о Белгији и другим малим народима, које је Немачка освојила.

„Журнал де Женев“ пише, да се Немачка у принципу одриче Белгије у овој ноти.

Цирих, 15. септ.

„Фолксштиме“ из Мајнхајма каже, да је немогуће одложити изборне реформе за после рата и да ће ово бити претресано у садашњој сесији Рајхстага.

Просветно питање

Просвета представља питање, које се свуда и у свакој земљи истиче на прво место. Од просвете једног народа зависи његова национална свест, а од националне свести његова отпорна снага и његов опстанак. Прво се гледа на просвећеност и културу једног народа, па му се тек према тим двама чињеницама дају и остале квалификације.

Ми смо у овом погледу почели и сувише доцкан, због разних негода, које су сналазиле нашу малу и младу државу. Наша просветна политика много пута није била задовољавајућа и на своме месту, али ипак смо ми напредовали релативно врло брзо. Били смо окарактерисани као нација, која на Балкану има највише услова за брзо, културно развијање. То су и цифре показале, нарочито у последње време. Пред ове догађаје број штампаних књига и читалачке публике, који је нагло растао, показивао је у овом правцу интензивно напредовање.

Ратни догађаји су направили готово потпун застој у раду, уништили многе тековине и бацили наше просветно питање на последње место.

Отварање гимназије у Волосу и ослобођење од војне дужности једнога малог дела наставника и ђака, додуше и сувише су незнатан фактор, да у

своје време задовољи све потребе наше земље, али ипак показује да се и о овој, врло озбиљној грани, бар сада повело рачуна. Све што се у овом погледу учини, па макар у коликом обиму, чини се за добро целог народа, и зато сваки леп гест у тој политици, треба поздравити.

Али овај рад треба систематски и најбрижљивије наставити и проширити. Прибирање свих наставника и свих ђака око школских послова, представља готово једину основицу за будућу обнову земље. Тај посао може бити није лак, али он чини дужност, која се не сме напустити.

Овако схваћена, просветна политика је сада за нас животна питање у чије ће се решење, надамо се, унети сви потребни државни и национални обзири.

ЗВЕЗДИЦЕ

Немачка култура:

Баварски министар војни наредио је, да се конфискују бакарни и бронзани украси са свих споменика и да се употребе за фабрикацију граната.

Гаргантуа

КРАТКЕ ДЕПЕШЕ

Лондон. — Енглеска штампа и даље коментарише скори пут г. Венизелоса у Лондон.

Атина. — Влада је известила сва окружна начелства у Грчкој, да ће парламент отпочети поново рад вдућег понедеоника и позвао све посланике да се одмах врате у Атину.

Штокхолм. — Резултат избора је следећи: 98 социјалиста, 60 конзервативаца, 60 либерала и 12 посланика сељачке странке. Конзервативци су изгубили 26 мандата; социјалисте су добили 11, а либерали 3.

Цирих. — У једном прогласу Хинденбург демантује све гласове, да су он и Лудендорф изразили мишљење, да економска пропаст, која прети Немачкој, и ослабљена војна снага, принуђује Немачку да закључи мир по сваку цену.

Буенос-Аирес. — Пошто су предлози за арбитражу радника одбачени утицајима вођа, отпочео је општи штрајк жељезничара 11. ов. месеца. И други фабрички радници придружили би се њима, да није влада одмах предузела најенергичније мере.

ВЕРНА ЛЕТИЈА

Цирих, 15 септ.

Пренос пољске легије из Варшаве у Пшемисл није потпуно успео. Листови имају из Кракова вест, да су у I и IV пуку пољске легије избили нереди. Оба су пука растурена и легионари су са својим официрима увршћени у редове аустријске војске.

НЕМЦИ У КИНИ

Лондон, 15 септ.

Из Тјенчина телеграфишу „Дели Мељу“, да је ухапшен директор немачке банке у Пекингу, Кордес. Он је стари дипломата и играо је доста важну улогу у раду на уступању Немачкој кинеских области Киао-Чао и Цинг-Тао. Издата је наредба за хапшење и поддиректора ове банке.

РАТ НА МОРУ

Лондон, 15 септ.

Рајтерова Агенција на широко објављује разговор свога кореспондента са једним од највећих британских поморских ауторитета о сумареном рату. Та је личност рекла:

»Ми имамо доказа, да се Немачка труди, да што активније води рат са Великом Британијом и да она конструише сумарене већег типа, налик на крстарице. Они на ову врсту борбе стављају све, али без изгледа на евентуални успех, пошто немају времена на расположењу.

Против сумаренских напада Америка и Јапан нам дају драгоцену помоћ.

Сама природа овакве врсте рада забрањује да

се даду прецизне и дефинитивне цифре о дефанзивним мерама, али вам ја могу рећи, да су наши изгледи добри. Што се тиче офанзивних мера, ми добијамо терена највећом брзином и ми рачунамо, скоро сигурно, да ћемо у блиској будућности надокнадити губитке од сумарена.»

МИЛИОН УДОВИЦА

Лондон, 15 септ.

Енглески часопис „Ленд енд Уотер“ објављује ову интересантну белешку. У свима непријатељским листовима налази се ова реченица: «Више од милион удовица!» — Како у немачкој војсци има више од 52 од сто ожењених људи, то би по тој сразмери милион удовица одговарало броју од 2 милиона погинулих војника.

ЊИХОВЕ СВАЂЕ

Лозана, 15. септ.

Наредба о протеривању странаца из Пеште и даље изазива врло живу полемику. После званичног протеста из Берлина, ова наредба је мало ублажена, али се није умањила препирка између аустријске и мађарске штампе.

У одговору на један чланак »Нове Слободне Пресе«, »Пешти Хирлап« каже:

»Вековима већ Аустрија је све чинила да спречи развитак мађарске индустрије и да ми останемо земљорадничка колонија Аустрије. Економска бојкотажа, којом нам се прети, само је пријатна шала,

јер је Мађарска она, која снабдева целу мађарску војску и, великим делом, војску аустро-немачку и бугарску. Ако би Немачка хтела, да изведе економску поделу, то би за нас била неочекивана срећа.»

ШТА ЈЕ ПОБЕДА

Лондон, 15 септ.

Енглески дописници из британског главног штаба пишу: Одавно Немци покушавају да преставе наше нападе као »покушај да се пробије фронт.« — Ми то нисмо никада покушала. А и на свакоме месту, било оно, више или мање јако, било и најјаче и сваки њихов положај, брањен ма и највећим бројем трупа, ми смо им заузимали.

Мало значи то, да ли је једна тврђава износи четврт миље или педесет миља у дубину. На путу за Менен Немци су све учинили да задрже највишу тачку у овоме пределу. Пролили су крв својих најбољих трупа да избегну опасност. Па ипак, ми смо им заузели тај положај. На овоме месту Немци су изгубили најмање сто хиљада људи.

ПРОТИВ ПРОПАГАНДЕ

Вашингтон, 15 септ.

Министар Правде повео је истрагу над чланцима у листовима, који се штампају на немачком у Сједињеним Државама и над публикацијама тако званих удружења за мир.

У неколико случајева ови ће бити оптужени по закону о шпијунажи. Сазнаје се још, да ће се хитно донети закон, којим се забрањује свако издавање часописа и листова на немачком језику у Сједињеним Државама.

Како се суди у Аустрији

Међу посланицима бечког парламента, који су осуђени у току овога рата па сада амнестирани, налази се и стари словеначки клерикални посланик Фран Графенауер, из партије Шустерчићева.

Он је био осуђен од стране војног суда Х армије на пет година тамнице, с тим, што ће имати сваког месеца 24 сата строгог ћелиског затвора.

У пресуди се каже да је осуђен:

1) Зато што је јавно у кафани 1915 казао да је Русија велика сила и да има доста живота. Није казао да она мора победити у рату, али сведок, који је ову околност утврдио, има утисак, да је оптужени желео да Русија победи.

2) У лето 1915 казао је једној жени, која је хтела да

плати мису за покој душе свог брата: »Твој је брат жив. Није он био луд да се бије; он је побегао«. Ово утврђује један од присутних, а друга два лица негирају.

3) У јануару 1916 казао је јавно: »Чудна ми чуда, ако каква девојка воли Руса; шта то мари, ако је Рус добар човек?«

Ништа друго против оптуженог није постојало, па ипак га је суд осудио.

По првој тачки оптужења суд није утврдио, ни у чему се састоји кривично дело, ни чиме се утврђује кривична одговорност оптуженога. За суд је био довољан »утисак« сведоков, и суд није даље ништа распитивао.

По другој тачки оптужења сведоче три сведока, од којих један утврђује инкриминисану

реченицу, а друга два, истовремено присутна разговору, категорички и одсудно негирају да је таква фраза пала.

Трећа тачка оптужена о-квалификована је као најтежа батерија, јер је дотични Рус био заробљеник, те је такво резонување представљало »отпор, непокорност и опозицију наребама јавних власти«.

То су докази. Њима је придружен на процесу још један, а то је тај, да је Графенауер био под истрагом за велеиздају 1888 па је истрага обустављена. Па чак се ни тиме суд није задовољио, што је као некакав доказ узео једну прекинуту истрагу из времена још пре 30 година, него је као доказ употребио и то, што је отац оптуженога био некад осуђен за увреду величанства. Због тога је употребљено у процесу и уверење некаког префекта, да је отац оптуженога познат као »национални агитатор и фанатични русофил«. А у поштрав не околности унето је то, да је оптужени »врло интелигентан, што се и у току процеса показало.«

При оваквој савесности судијској и при овом резонувању не би било, разуме се, никакво чудо, да је Графенауер осуђен и на вешала. У Аустрији је сада све могуће.

После амнестије, која је издејствована за политичке кривце мушким и енергичним држањем посланика свих политичких словенских нација, Графенауер је пуштен, проведши претходно 13 месеца у тамници. Он је члан Југословенског Посланичког Клуба у бечком парламенту.

ШПИЈУНИ НА ПОСЛУ

Лондон, 15. септ.

»Дејли Телеграф« из Вашингтона јавља, да новим открићима о немачким интригама у Америци утврдило, да је Немачка послала преко 125 милиона марака за пропаганду. Ова се сума тражила у циљу да се

изазове побуна у Канади, да се изазивају штрајкови у земљи и да се међу бомбе у трговачке бродове, као и за рушење фабрика, које су радиле муницију за Савезнике.

Више Немаца, добро плаћених, слати су у фабрике муниције, да кваре машине. Цео тај рад контролисало је једно нарочито, тајно полициско одељење, које је давало потребно обавештење својим агентима.

Ова открића објавиће се кроз неколико дана.

О СОЛУНСКОМ ФРОНТУ

Цирих, 15 септ.

Мајор Морат, војни критичар »Дајче Тагес Цајтунга«, жали што централне силе ништа учиниле, да се ослободе од присуства војске генерала Сараја на македонском фронту. Он каже:

»Аустро-Немци су допустили Споразуму да се утврди и намести у Солуну. Они су оставили непријатељу врата за улазак преко границе српско-бугарске. Доцније ће се, читајући историју, видети да непријатељ није никада изгубио из вида ову капију. Дискутоваће се доцније, да ли је ова ситуација на Балкану користила или штетила нама или нашим противницима. Ми спречавамо непријатеља, да продре у Бугарску и Турску али смо ми принуђени да се стално држимо у дефанзиви, како би спречили рестаурацију Србије.

Уместо, да нападамо Савезнике и да им отемо солунску поморску базу, ми смо се задовољили, да стратегијски изолујемо Солун«.

Говорећи о направљеним путевима у јужној Арбанији и у Епиру, који везују Валону са језерима западно од Битоља, мајор Морат истиче умешност Италијана у овој врсти посла. Најзад, немачки критичар се пита, шта ће централне силе моћи учинити против 170.000 грчких трупа.

Балтичко море. Од 1. септембра непријатељ је активнији, покушавајући авионама и сумаренима да омета кретање наших лађа и операције наших постављача мина близу обале Курландије и Ирвенског мореуза. Наши торпиљери, сумарени и наша авијатика сиречавају елементе непријатељске флоте, да продру у наше воде. Последња два дана приметио се јачи војнички покрет на обали Курландије и код залива Риге, где се преко ноћ примећује рад рефлектора и други знаци. На нашу обалу мореуза Ирвен бацили су цепедина око 40 бомба.

Авијатика. — 10. септ., у области Хусјатина, наш авијатичар поручник Јајченко оборио је један непријатељски аероплан. У истом пределу наши пилоти, капетан Козанов и подофицир Ширински, напали су 4 непријатељска аероплана, од којих је Ширински оборио један. Ширински се потом морао спустити због квара на мотору, а капетан Казанов наставио је борбу са 3 аероплана, натеравши их да се повуку иза својих линија, очевидно општењена.

УНУК НАПОЛЕОНА I

У последњим борбама код Шмен де Дам славно је погинуо, као резервни пешадијски наредник, један млади француски граф, чији се отац, сада већ покојни, сматра као један од ванбрачних синова Наполеона I. Како се прича, било је познато и Наполеону III ово ванбрачно сродство. Личности добро информисане тврде, да се он чак и веома живо интересовао за здравље свога брата од ујака, и да о томе има доста доказа.

ЗАБРАНА ЗА СВЕ

Лондон, 14 септ.

Листови кажу, да је америчка влада решила, да од данас, од четвртка, забрани сваки извоз за: Немачку (рачунајући и колоније и заузете земље), Аустро-Угарску, Арбанију, окупирану Белгију, Бугарску, Шпанију, Данску (са колонијама и протекторатима), Грчку, Холандију, Луксенбург, Норвешу, Шведску, Швајцарску и Турску.

РАД АВИЈАТИКЕ

Лондон, 15 септ.

Главни француски штаб послао је 13 септембра ову депешу: Наши су авиони били необично активни 12 овог месеца и заједно са нашом артиљеријом бомбардовали су удаљенаје секторе и непријатељске аеродроме, и извршили многа фотографска снимања. У току тога дана наши су аероплани летели и успешно бомбардовали један непријатељски аеродром и железничку станицу близу Гента, где је избио велики пожар; бомбардовани су аеродроми

код Куртреа и Камбреа, друге војне грађевине источно од Ланса и логори југозападно од Рулерса. Укупно су бацили пет тона бомба и избацили више стотина митраљеских плотуна, у току ноћи на Менен и Вервич, и гађали непријатељске трупе и возове на путу, који води из ових вароши на фронт. Јуче је било више ваздушних борби у којима су учествовали непријатељски авиони у већем броју. У току тих борби оборено је 17 немачких аероплана, а 6 општењено и натерано да се спусте. Осим тога, прошле ноћи наши су топови оборили један немачки аероплан за бомбардовање са три седишта. Мт смо изгубили један аероплан.

НАЈНОВИЈЕ ВЕСТИ

ЛОНДОН. — Дописник Рајтерове Агенције телеграфише из главног британског штаба: Од јутрос развила се огорчена борба код Ипра и Менена. Непријатељ врши против нападе са нечувеним беснилом. Више баварских и померанских пукова уништени су нашом артиљеријом, захваљујући аеропланском извиђању.

ЛОНДОН. — Упорно се одржава глас, да ће енглески краљ са Галским принцем отићи у Париз, на састанак са краљем Виктором Емануелом.

ЦИРИХ. — Према вестима из Беча, Аустрија наилази на врло велике тешкоће. У том погледу она се налази у врло тешкој кризи и учинила је неколико демарша код Немачке, да се приближи миру, тражећи од Немачке, да умери своје услове за мир.

РИМ. — Једно швајцарско осигуравајуће друштво добило је телеграм из Цариграда, у коме се јавља, да је изгорела железничка станица и два велика депоа. Штета се цени на четири милиона франака.

БЕРН. — Према »Берлинер Тагсблату«, за председника Регентског Савета у Польској биће постављен кнез Љубомирски, а помоћници ће му бити: граф Јулије Гарновски и Тручки Љубски.

ПЕТРОГРАД. — Од пре два дана предузели смо јужно од Пскове контра офанзиву, која је успела. Заузели смо неколико положаја доста велике стратегијске важности.

Непријатељ је био изненађен нашим против нападима и учешћем енглеских тенкова у борби. Заробили смо око 50 војника и запленили знатан материјал.

ЛОНДОН. — Јављају из Холандије, да је у целој земљи настала озбиљна оскудица у животним намирницама због мера, које су Сједињене Државе предузеле, да спрече контрабанду којом се користе централне државе. Тако је америчка влада задржала у а-

меричким пристаништима четрдесет холандских лађа на товарених житом.

ЛОНДОН. — Депеше из Петрограда јављају, да је демократска конференција одложена на неодређено време. Керенски има намеру, да објави свој мемоар о Корниловљевом поступку.

ПАРИЗ. — »Њујорк Хералд« пише, да је Кајзер наредио, да се известе све јединице на фронту, да ће онај који буде заробио првог војника Сједињених Држава, добити награду од 300 марака и осуство од три недеље.

ПАРИЗ. — Руски амбасадор у Токију потписао је једну конвенцију, у којој јапанска државна банка даје руској држави аванс од 165 милиона рубаља.

РИМ. — Генерал Фалкенхајн је признао немогућност да се организује велика турско-немачка офанзива на Багдад.

ЛОНДОН. — Нови руски министар војни изјавио је: »Немачки канцелар излажући нове немачке званичне услове за мир, ђутке прелазе преко Русије. Ово ђутање значи, да Немачка мисли, да дође до неке погодбе са Великом Британијом и са Француском, на штету Русије. Али француски и енглески народ изјавили су преко својих влада, да су данас више но и када решени, да не закључују засебан мир.

О томе смо јуче добили формална уверавања са њихове стране. --Руски министар спољних послова изјавио је, да ни Русија ни други савезници неће учествовати на конференцији у Берну, коју организују социјалисти.

ЛОНДОН. — Познати хрватски политички радник, Фран Супило, умро је.

СРПСКИ ЗВАНИЧАН ИЗВЕШТАЈ

14 септембра пушкарање предњих делова и обострано дејство артиљерије и рововских оруђа. У току ноћи нашом ватром растерали смо непријатељску јачу патролу, која се у реону Старовине приближила нашим рововима.

МАЛИ ОГЛАСИ

Траже се: 1, Теорија књижевности, од П. Борђевића; 2, Историја књижевности, веће издање, од Ј. Скерлића; 3, Преглед српске књижевности, од П. Поповића; 4, Сиптакса од Лукића; 5, Горски Вијенац, Решетаров и 6, Хемија органска и анорганска. Ко има ма коју од ових књига на продају за добру цену, моли се да се обрати у улици Франк, у Пасаж Ломбордо — Ломборди Хан бр. 12 г. Поробићу, представнику Управе Државних Монопола.

Миша Лазаревић, часовничар, преко пута битол. желез. станице у Солуну препоручује свој велики избор сатова »Етерна«.

1 сат железн. са жигом С. Д. Ж. Бр. 19.123 Др. 45.

1 сат испр без желе. »гланц« Бр. 19.121 Др. 45 и све сорте дугих сатова. Прима сатове на оправку са гаран- 5—10.

ЗВАНИЧНИ ИЗВЕШТАЈИ

ЕНГЛЕСКИ КОМИНИКЕ

Последњи извештаји, који су стигли, показују да је битка била необично упорна. Непријатељ је чинио све напоре да поврати изгубљени терен. Између 4 и 7 сати увече вршио је четири против напада са великим трупама, на наш нови фронт од Хамлетове куле до пута за Сен Жилијен. Сви су ти напади одбијени ватром наше артиљерије и пешадије. Непријатељ је имао особито тешке губитке.

Борба се постепено смањивала а наше трупе остале су господари заузетог терена.

Доцније. — Укупан број заробљеника, у току јучерашњих опера-

ција, износи 1613 војника са 48 официра. Наши губици били су мали. Данас смо мало поправили своје положаје јужно од шуме Полигон.

РУСКИ КОМИНИКЕ

У правцу Риге, јужно од пута за Псков, непријатељске извиднице напале су наше истакнуте положаје али су одбијене пушчаном ватром.

Румунски фронт. — Југозападно од вароши Серета, код села Ануфрија непријатељ је с вечера почео јаку паљбу тешке и лаке артиљерије. Око 6 сати он је у масама напао наше ровове, и успео да продре у њих, али смо га ми, противнападом, отерали и поставили ранију ситуацију.